

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta
Complectens Primam Secundæ, & Secundam Secundæ Summæ
Theologiæ

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

4 Vtrum sit aliqua lex diuina.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72759](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72759)

si videri, & aliis pronis. Vnde & in ipsa participatur ratio aeterna, per quam habet naturalem inclinationem ad debitum actum, & finem. Et talis participatio legis aeternae in rationali creatura, lex naturalis dicitur. unde dicitur Psal. dixit: Sacrificatio sacrificium iustitiae, quasi quibusdam quarentibus, quae sunt iustitiae opera subiungit. Multi dicunt, quis ostendit nobis bona? cui quaestioni respondens dicit: Signatum est super nos lumen vultus tui Domine, quasi lumen rationis naturalis, quo discernimus quid sit bonum, & quid malum, quod pertinet ad naturalem legem, nihil aliud sit quam impressio diuini luminis in nobis. unde patet, quod lex naturalis nihil aliud est, quam participatio legis aeternae in rationali creatura.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod ratio illa procederet, si lex naturalis esset aliquid diuersum a lege aeterna, non autem est nisi quaedam participatio eius, ut * dictum est.

AD SECVNDVM dicendum, quod omnis operatio rationis, & uoluntatis deriuatur in nobis ab eo quod est secundum naturam, ut * supra habitum est. Nam omnis ratiocinatio deriuatur a principiis naturaliter notis: & omnis appetitus eorum quae sunt ad finem, deriuatur a naturali appetitu ultimi finis; & sic etiam oportet quod prima directio actuum nostrorum ad finem, fiat per legem naturalem.

AD TERTIVM dicendum, quod etiam animalia irrationalia participant rationem aeternam suo modo, sicut & rationalis creatura: sed quia rationalis creatura participat eam intellectualiter, & rationaliter, ideo participatio legis aeternae in creatura rationali proprie lex uocatur. nam lex est aliquid rationis, ut * supra dictum est in creatura autem irrationali non participatur rationaliter, unde non potest dici lex, nisi per similitudinem.

ARTICVLVS III.

Utrum sit aliqua lex humana.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quod non sit aliqua lex humana. Lex enim naturalis est participatio legis aeternae, ut * dictum est; sed per legem eternam omnia sunt ordinatissima, ut * Augustinus dicit in primo de lib. arb. ergo lex naturalis sufficit ad omnia humana ordinanda, non est ergo necessarium quod sit aliqua lex humana.

¶ 2 Præ. Lex habet rationem mensuræ, ut * dictum est: sed ratio humana non est mensura rerum, sed potius e conuerso, ut in decimo Meraphys. dicitur. ergo ex ratione humana nulla lex procedere potest.

¶ 3 Præ. Mensura debet esse certissima, ut dicitur in 10. metaph. sed dictamen humanae rationis de rebus gerendis est incertum, sicut illud Sap. 9. Cogitationes mortalium timidae, & incertae prouidentiae nostrae. ergo ex ratione humana nulla lex procedere potest.

SED CONTRA est, quod * Augustinus in primo de lib. arb. ponit duas leges, unam eternam: & aliam temporalem, quam dicit esse humanam.

RESPON. Dicendum, quod sicut * supra dictum est, lex est quoddam dictamen practicae rationis. Similis autem processus esse inuenitur rationis practicae, & speculatiuae: utraque enim ex quibusdam principiis ad quoddam conclusionem procedit, ut * superius habitum est. Secundum hoc ergo dicendum est, quod sicut in ratione speculatiua ex principiis indemonstrabilibus naturaliter cognitis producuntur conclusiones diuersarum scientiarum, quarum cognitio non est nobis naturaliter indita, sed per industriam rationis inuenta: ita etiam ex preceptis legis naturalis, quasi ex quibusdam principiis communibus & indemonstrabilibus, necesse

est quod ratio humana procedat ad aliqua magis particulariter disponenda, & ista particulares dispositiones ad inueniende secundum rationem humanam dicuntur leges humanae obseruatis aliis conditionibus, quae pertinent ad rationem legis, ut * supra dictum est. Vnde * Tullius dicit in sua Rhet. quod iurium iuris est a natura profectum, deinde quaedam in consuetudinem ex utilitate rationis uenerunt, postea res a natura profectas, & a consuetudine probatas legum metus, & religio sanxit.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod ratio humana non potest participare ad plenum dictamen rationis diuinae, sed suo modo & imperfecte. Et ideo sicut ex parte rationis speculatiuae per naturalem participationem diuinae sapientiae inest nobis cognitio quorundam communiu principiorum, non autem cuiuslibet uentris propria cognitio, sicut in diuina sapientia continetur, ita etiam ex parte rationis practicae naturaliter homo participat legem aeternam secundum quaedam communia principia, non autem secundum particulares directiones singulorum, quae tamen in aeterna lege continentur, & ideo necesse est ulterius, quod ratio humana procedat ad particulares quaedam legum sanctiones.

AD SECVNDVM dicendum, quod ratio humana secundum se non est regula rerum, sed principia ei naturaliter indita, sunt regulae quaedam generales, & mensura omnium eorum quae sunt per hominem agenda, quorum ratio naturalis est regula, & mensura, licet non sit mensura eorum, quae sunt a natura.

AD TERTIVM dicendum, quod ratio practica est circa operabilia, quae sunt singularia, & contingentia, non autem circa necessaria, sicut ratio speculatiua, & ideo leges humanae non possunt illam infallibilitatem habere, quam habent conclusiones demonstratiuae scientiarum. Nec oportet, quod omnis mensura sit omnimodo infallibilis, & certa, sed secundum quod est possibile in genere suo.

ARTICVLVS IIII.

Utrum fuerit necessarium esse aliquam legem diuinam.

AD QVARTVM sic procedit. Videtur, quod non fuerit necessarium esse aliquam legem diuinam, quia, ut * dictum est, lex naturalis est quaedam participatio legis aeternae in nobis, sed lex aeterna est lex diuina, ut * dictum est. ergo non oportet quod praeter legem naturalem, & leges humanas ab eaderiuatas, sit aliqua alia lex diuina.

¶ 2 Præ. Eccl. 15. dicitur, quod Deus dimisit hominem in manu consilii sui, consilium autem est actio rationis, ut * supra habitum est. ergo homo dimissus est gubernationi suae rationis, sed dictamen rationis humanae est lex humana, ut * dictum est. ergo non oportet quod homo alia lege diuina gubernetur.

¶ 3 Præ. Natura humana est sufficientior irrationalibus creaturis, sed irrationales creature non habent aliquam legem diuinam praeter inclinationem naturalem eis inditam. ergo multo minus creatura rationalis debet habere aliquam legem diuinam praeter naturalem legem.

SED CONTRA est, quod Dauid expetit legem a Deo sibi poni, dicens 117. Psalm. Legem pone mihi, Domine, in uia iustificationum tuarum.

RESPON. Dicendum, quod praeter legem naturalem, & legem humanam, necessarium fuit ad directionem humanae uitae habere legem diuinam, & hoc per quatuor rationes.

q. praec. per totam. Dullius li. 2. de inuent. in fol. 4. ante finem lib.

1. q. 7. art. 7. & 3. q. 60. ar. 5. ad 3. Et 3. d. 37. ar. 1. Et No. 8. h. Ar. 3. art. 1.

q. 14. art. 5. Art. praec.

rationes. Primò quidem, quia per legem dirigitur homo ad actus proprios in ordine ad ultimum finem, & siquidem homo ordinaretur tantum ad finem, qui non excederet proportionem naturalis facultatis hominis, non oporteret quod homo haberet aliquid directiuum ex parte rōnis supra legem naturalem, & legem humanitus positam, quæ ab ea deriuatur, sed quia homo ordinatur ad finem beatitudinis æternæ, quæ excedit proportionem naturalis facultatis humana, ut supra habitum est, ideo necessarium fuit, ut supra legem naturalem, & humanam dirigeretur etiam ad suum finem lege diuinitus data. Secundo, quia propter incertitudinē humani iudicii, præcipue de rebus contingentibus, & particularibus, contingit de actibus humanis diuersorum, esse diuersa iudicia, ex quibus etiam diuersæ & cōtrariæ leges procedunt. Vt ergo homo absque omni dubitatione scire possit, quid ei sit agendum, & quid uitandum, necessarium fuit, ut in actibus propriis dirigeretur per legem diuinitus datam, de qua constat, quod non potest errare. Tertio, quia de his potest homo legem facere, de quibus potest iudicare; iudicium autē hominis esse non potest de interioribus motibus, qui latent, sed solum de exterioribus actibus, qui apparent, & tamen ad perfectionem uirtutis requiritur, quod in utrisque actibus homo rectus existat: & ideo lex humana non potuit cohibere, & ordinare sufficienter interiores actus, sed necessarium fuit, quod ad hoc superueniret lex diuina. Quarto, quia sicut Aug. dicit in 1. de lib. arb. Lex humana non potest omnia, quæ male sunt, punire, uel prohibere, quia dum auferre uellet omnia mala, sequeretur quod etiam multa bona tollerentur, & impediretur utilitas boni communis, quod est necessarium ad conuersationem humanā. Vt ergo nullum malum improhiberetur, & impunitum remaneat, necessarium fuit superuenire legem diuinā, per quam omnia peccata prohibentur. Et iste quatuor causæ tanguntur in Psal. 18. ubi dicitur. Lex dñi immaculata, id est, nullam peccati turpitudinē permittēs: Conuertens animas, quia non solum exteriores actus, sed etiam interiores dirigit: Testimonium dñi fidele, ppter certitudinem ueritatis, & rectitudinis. Sapientiam præstans paruulis, in quantum ordinat hominem ad supernaturalem finem, & ditinum.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod per naturalem legem participatur lex æterna secundum proportionem capacitatis humanæ naturæ, sed oportet ut altiori modo dirigitur homo in ultimum finem supernaturalem, & ideo superadditur lex diuinitus data, per quā lex æterna participatur altiori modo.

AD SECUNDVM dicendum, quod consilium est inquisitio quedam, unde oportet quod procedat ex aliquibus principiis. Nec sufficit, quod procedat ex principiis naturaliter inditis, quæ sunt præcepta legis naturæ propter prædicta, sed oportet quod superaddantur quedam alia principia, scilicet præcepta legis diuinæ.

AD TERTIVM dicendum, quod creature irrationales non ordinantur ad altiorē finem, quod sit finis quod est proportionat⁹ naturali uirtuti ipsarū: & ideo non est similis rō.

¶ Super quæ stionis
91. arsculum quin
tum.

ARTICVLVS V.

Utrum lex diuina sit una tantum.

AD QVINTVM sic procedit. Videtur, quod lex diuina sit una tantum. Vnius enim regni est una lex, sed to

tum humanum genus comparatur ad Deum, sicut ad unum regem, secundum illud Psalm. 46. Rex omnis terre Deus est. ergo est una tantum lex diuina.

¶ 2. Preter. Lex omnis ordinatur ad finem, quem legislator intendit in eis, quibus legem fert: sed unum & idem est, quod Deus intendit in omnibus hominibus, secundum illud 1. ad Timot. 2. Vult omnes homines saluos fieri, & ad agnitionem ueritatis uenire. ergo una tantum est lex diuina.

¶ 3. Preter. Lex diuina propinquior esse uidetur æternæ quæ est una, quam lex naturalis, quæ reuelatio gratiæ, quam cognitio nature, lex naturalis est una omnium hominum. ergo magis lex diuina.

SED CONTRA est, quod Apосто. dicit ad Hebr. Translato sacerdotio, necesse est ut legis translatio fiat: sed sacerdotium est duplex, ut ibidem dicitur scilicet sacerdotium Leuiticum, & sacerdotium Christi. ergo etiam duplex est lex diuina, scilicet uetus, & lex noua.

RESPON. Dicendum, quod sicut in primo dicitur, est distinctio est causa numeri. Dupliciter autem inuenitur aliqua distingui. Vno modo, sicut ea que omnino specie diuersa, ut equus & bos. Alio modo, sicut perfectum & imperfectum in eadem specie, sicut puer & uir: & hoc modo lex diuina distinguitur in legem ueterem, & legem nouam. de Apосто. ad Galat. 3. comparat statum ueteris statui puerili existenti sub pedagogo: statum nouæ legis comparat statui uiri perfecti, qui iam est sub pedagogo. Attenditur autem perfectio imperfectio legis secundum tria, quæ ad legem pertinent, ut supra dictum est. Primo enim ad bonum ad finem, ut supra dictum est: quod quidem esse duplex. scilicet bonum sensibile, & terrenum: & bonum ordinabat directe lex uetus. Unde statim in principio legis inuitatur populus ad regnum celorum Chanæorum. Et iterum bonum in intellectu & celeste; & ad hoc ordinat lex noua. Unde Christus ad regnum celorum in suæ predicationis principio inuitauit dicens. Penitentiam agite, appropinquabit enim regnum celorum. Matt. 4. & ideo dicitur in 4. contra Faustum, quod temporalium promissiones in testamento ueteri continerentur, uetus appellatur: sed æternæ uitæ promissio ad ueterem testamentum. Secundo, ad legem pertinere rigere humanos actus secundum ordinem iustitiæ, quod etiam superabundat lex noua legi ueteri. Unde Nisi abundauerit iustitia uestra plusquam Scribæ & Phariseorum, non intrabitis in regnum celorum: & ideo dicitur, quod lex uetus cohibet manus uia animi. Tertio, ad legem pertinere inducere homines ad obseruantias mandatorum, & hoc quidem uetus faciebat timore penarum; lex autem noua hoc per amorem, qui in cordibus nostris inuenitur per gratiam Christi. quæ in lege noua conuenit in lege ueteri figurabatur: & ideo dicitur Aug. Adamantium Manichei discipulum, quod dicitur ferentia est legis & Euangelii, timor & amor.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod siue in familia in domo alia mandata proponuntur, ad iustitiam etiam unus rex Deus in uno suo regno

95. ar. 5.

Cap. 6. circa
finem, præci
pue to. 1.

In 6. 107. 2. N articulo 5. sicut
1. Et Ga. 3. nec in quarto nihil
occurrit scribendum. In quæstion. si
quidem 107. in
serius patebunt si